

Πληροφορίες για τα Δικαιώματα και τις Υποχρεώσεις

Κάθε δικαίωμα έχει και μια αντίστοιχη υποχρέωση. Για παράδειγμα, το δικαίωμά σας στην ελευθερία της έκφρασης περιορίζεται από την υποχρέωσή σας να μη λέμε αναληθή πράγματα που υποβιβάζουν κάποιο άλλο πρόσωπο και καταχρώνται το δικαίωμά του στην αξιοπρέπεια και την καλή υπόληψη.

Η ισορροπία των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων μας έτσι ώστε να σεβόμαστε τα δικαιώματα των άλλων συνεπάγεται ότι συνήθως πρέπει να ασκούμε τα δικαιώματά μας μέσα σε ορισμένα πλαίσια.

Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις όπου τα δικαιώματα των ανθρώπων συγκρούονται με τις υποχρεώσεις τους. Για παράδειγμα, μερικές χώρες έχουν θεσπίσει νόμους που επιβάλλουν τη χρήση της ζώνης ασφαλείας στα αυτοκίνητα. Πολλοί άνθρωποι αντιτίθενται σε αυτούς τους νόμους, ισχυριζόμενοι ότι περιορίζουν το δικαίωμά τους να ενεργούν ελεύθερα.

Οι κυβερνήσεις αυτών των χωρών ισχυρίζονται ότι οι οδηγοί έχουν την υποχρέωση απέναντι στα νοσοκομεία, τους γιατρούς και την υπόλοιπη κοινωνία να κάνουν ό,τι είναι δυνατό για να αποφύγουν τον τραυματισμό καθώς οδηγούν. Υποστηρίζεται ότι αν οι άνθρωποι δε φορούν ζώνες ασφαλείας και τραυματιστούν, καταναλώνουν χρόνο, χρήμα και καταλαμβάνουν το χώρο του νοσοκομείου που προορίζεται για άρρωστους ανθρώπους και έτσι περιορίζουν το δικαίωμα των αρρώστων στη σωστή ιατρική περίθαλψη.

Πληροφορίες για τα «Αρνητικά» και τα «Θετικά» Δικαιώματα:

Ο όρος «αρνητικό δικαίωμα» χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα δικαίωμα που εμποδίζει να μας συμβεί κάτι επιζήμιο ή δυσάρεστο. Παραδείγματα αρνητικών δικαιωμάτων αποτελούν το δικαίωμα να μη μας σκοτώνουν ή να μη μας κακομεταχειρίζονται ή να μας κλέβουν. Αυτά είναι αρνητικά δικαιώματα γιατί λένε ΟΧΙ σε κάποιον που μπορεί να θέλει να μας βλάψει.

Ο όρος «θετικό δικαίωμα» χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα δικαίωμα που διακηρύσσει την ελευθερία μας να κάνουμε κάτι. Για παράδειγμα, το δικαίωμα να πληρωνόμαστε για τη δουλειά μας είναι ένα θετικό δικαίωμα. Υπάρχουν θετικά δικαιώματα που μας λένε ότι ΝΑΙ έχουμε αυτό το δικαίωμα, και λένε στους άλλους ανθρώπους ότι πρέπει να σεβαστούν το δικαίωμά μας. Για παράδειγμα, ο εργοδότης μας έχει την υποχρέωση να μας πληρώνει.

Κλέφτης;

(Προσαρμοσμένο από τη σελ. 82 στο Understand the Law, 1993, The Citizenship Foundation)

Σκοπός: Αυτή η μελέτη περίπτωσης χρησιμοποιεί ένα ηθικό δίλημμα για να εισάγει τους μαθητές στην ιδέα των υποχρεώσεων στην κοινωνία. Το πρόσωπο στην περίπτωση μελέτης παίρνει ένα μεγάλο χρηματικό ποσό κατά λάθος. Κατά τον ίδιο τρόπο πολλοί μαθητές μπορεί να έει τύχει να πάρουν λάθος ρέστα σε κάποιο μαγαζί και να έπρεπε να πάρουν μια παρόμοια απόφαση.

Μαθησιακό σημείο:

- Κάθε δικαίωμα έχει μια αντίστοιχη υποχρέωση. Για παράδειγμα, το δικαίωμα να είμαστε ίσοι ενώπιον του νόμου έχει την αντίστοιχη υποχρέωση να σεβόμαστε το νόμο.

Τι χρειάζεστε: Την Απλοποιημένη Έκδοση της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (βλέπε Πέμπτο Μέρος).

Χρόνος: Τουλάχιστον μια ώρα

Πώς να εφαρμοστεί:

- Χωρίστε τους μαθητές σε μικρές ομάδες των 5 ή 6 ατόμων.
- Διαβάστε στην τάξη το παρακάτω κείμενο:

«Κάθε μήνα ο Αλέξανδρος βάζει ένα μικρό μέρος από το μισθό του στο λογαριασμό του στην τοπική τράπεζα. Δεν είναι πολλά τα λεφτά, αλλά μόνο αυτά μπορεί να αποταμιεύσει για να πάει διακοπές με τα παιδιά του.

Κάθε μήνα η τράπεζα στέλνει στον Αλέξανδρο μια βεβαίωση που του λέει πόσα χρήματα έχει στο λογαριασμό του. Αυτό το μήνα ο Αλέξανδρος βλέπει ότι έχει πολύ περισσότερα χρήματα από ότι πίστευε ότι είχε. Πρέπει να έχει γίνει κάποιο λάθος. Γράφει στην τράπεζα και λέει ότι του έχει δώσει \$2000 παραπάνω από ότι έπρεπε να έχει.

‘Όχι’, απάντησε η τράπεζα, ‘δεν έχει γίνει κανένα λάθος. Τα χρήματα είναι δικά σας.’

Ο Αλέξανδρος ξαναγράφει. ‘Ελέγξαμε και δεύτερη φορά,’ απαντά η τράπεζα, ‘και δεν έχουμε κάνει κανένα λάθος.’

Ο Αλέξανδρος και πάλι δεν είναι ευχαριστημένος. Γράφει για τρίτη φορά στην τράπεζα, και η τράπεζα επιμένει ότι τα χρήματα είναι δικά του.

Μετά από αυτό, ο Αλέξανδρος πιστεύει ότι δεν έχει τίποτα να χάσει. Αρχίζει να ξοδεύει τα χρήματα για να καλύψει τις ανάγκες τις δικές του και της οικογένειάς του. Αγοράζει καινούρια έπιπλα, αλλάζει τη διακόσμηση του σπιτιού του και πηγαίνει μια βδομάδα διακοπές με την οικογένειά του.

Λίγο καιρό αργότερα, οι εργαζόμενοι στην τράπεζα συνειδητοποιούν ότι έχει γίνει κάποιο λάθος. Τα \$2000 που έδωσαν στον Αλέξανδρο ανήκουν σε κάποιον άλλο πελάτη που έχει το ίδιο όνομα. Η τράπεζα ζητά από τον Αλέξανδρο να επιστρέψει τα χρήματα. Τους επιστρέφει όσα χρήματα έχουν απομείνει, αλλά έχει ξοδέψει πάνω από \$1000. Ο Αλέξανδρος κατηγορείται για κλοπή.

Για να αποδειχτεί ότι ο Αλέξανδρος είναι ένοχος κλοπής σύμφωνα με το νόμο, πρέπει να αποδειχτεί στο δικαστήριο ότι:

  - φέρθηκε ανέντιμα,
  - πήρε ή κράτησε κάτι που ανήκε σε κάποιον άλλο,
  - σκόπευε να το κρατήσει μόνιμα.»
- Ζητήστε από τους μαθητές να αποφασίσουν σε ομάδες αν ο Αλέξανδρος πρέπει να κριθεί ένοχος για κλοπή. Για να απαντήσουν σε αυτό το ερώτημα οι μαθητές, πρέπει να απαντήσουν σε τρεις ερωτήσεις:
  - Συμπεριφέρθηκε ανέντιμα ο Αλέξανδρος;
  - Πήρε κάτι που ανήκε σε κάποιον άλλο;

– Σκόπευε να το κρατήσει;

Αν οι απαντήσεις των μαθητών σε όλες τις ερωτήσεις είναι **ναι**, τότε, σύμφωνα με το νόμο, ο Αλέξανδρος είναι ένοχος.

Αν οι μαθητές απαντήσουν **όχι** σε μία ή περισσότερες ερωτήσεις, τότε δεν είναι ένοχος.

- Αν οι μαθητές αποφασίσουν ότι ο Αλέξανδρος είναι ένοχος κλοπής σύμφωνα με το νόμο, ποια ποινή πιστεύουν ότι θα πρέπει να του επιβληθεί;

Για παράδειγμα, στην Αγγλία, ένας δικαστής μπορεί να στείλει τον ένοχο ενός τέτοιου αδικήματος στη φυλακή για μέχρι και 10 χρόνια ή να του επιβάλλει πρόστιμο μέχρι και \$3000. (Μπορείτε να βρείτε ποια ποινή προβλέπει ο νόμος σε παρόμοια περίπτωση στη χώρα σας και να το πείτε στους μαθητές.)

- Αν οι μαθητές αποφασίσουν ότι ο Αλέξανδρος δεν είναι ένοχος, θα πρέπει να επιστρέψει τα χρήματα που ξόδεψε για την οικογένειά του και τις διακοπές του;
- Τώρα, πείτε στους μαθητές τι συνέβη στον Αλέξανδρο:

«Μετά από μια τριήμερη δίκη, το δικαστήριο έκρινε αθώο τον Αλέξανδρο. Οι δικαστές δεν είναι υποχρεωμένοι να αιτιολογούν την ετυμηγορία τους, αλλά μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι προσπάθειες του Αλέξανδρου να κάνει την τράπεζα να καταλάβει το λάθος της έπεισαν το δικαστή ότι δεν είχε φερθεί ανέντιμα.

Παρόλο που ο Αλέξανδρος κρίθηκε αθώος, παρέμεινε το ερώτημα αν θα πρέπει να επιστρέψει τα χρήματα που είχε ήδη ξοδέψει. Δεν ανήκε στην αρμοδιότητα του δικαστηρίου να αποφασίσει γι' αυτό, και έτσι η τράπεζα έπρεπε να ξεκινήσει άλλη δίκη σε διαφορετικό δικαστήριο για να ζητήσει τα χρήματα.»

Ερωτήσεις:

- Τι θα κάνατε αν ήσασαν ο Αλέξανδρος; Γιατί;
- Ποιος ήταν υπεύθυνος για να διορθώσει το λάθος της τράπεζας - ο Αλέξανδρος ή η ίδια η τράπεζα; Γιατί;
- Θα αλλάζατε την απάντησή σας αν τα χρήματα ήταν λιγότερα/ περισσότερα;
- Τι πιστεύετε για άλλες περιπτώσεις; Για παράδειγμα, είναι ευθύνη του ιδιοκτήτη ενός αυτοκινήτου να κλειδώνει το αυτοκίνητό του ή ευθύνη του καθενός μας να μην το κλέψει αν το βρει ξεκλειδωτό;
- Φανταστείτε ότι είστε ένας φίλος του Αλέξανδρου. Θα τον καταγγείλατε στην αστυνομία;
- Ποιος είναι αρμόδιος για την επιβολή του νόμου;
- Κοιτάξτε την Απλοποιημένη Έκδοση της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (στη **Πέμπτο Μέρος**). Ποια δικαιώματα εμπλέκονται σε αυτή την περίπτωση;

Επιλογές:

- Οι μαθητές μπορούν να γράψουν μια ιστορία για μια περίπτωση όπου έπρεπε να αναλάβουν ευθύνες και να πάρουν μια ηθική απόφαση. Για παράδειγμα, βρίσκουν κάποια χρήματα στο δρόμο - τα παραδίδουν στην αστυνομία;
- Ως εργασία, οι μαθητές μπορούν να μάθουν για το νομικό σύστημα της χώρας σας. Πολλές αίθουσες δικαστηρίων δέχονται επισκέπτες. Η εργασία θα μπορούσε να έχει